

ARTYKULY – ARTICLES – PAPERS

„TURYZM”, t. 9, z. 2, 1999

Stanisław Liszewski

STUDIA Z GEOGRAFII TURYZMU I HOTELARSTWA
NA UNIWERSYTECIE ŁÓDZKIM.

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE I ORGANIZACJA

LES ÉTUDES DE LA GÉOGRAPHIE DU TOURISME
ET DE L'HÔTELLERIE À L'UNIVERSITÉ DE ŁÓDŹ.

LES PRINCIPES DE PROGRAMME ET L'ORGANISATION

THE GEOGRAPHY OF TOURISM AND HOTEL
MANAGEMENT STUDIES AT THE UNIVERSITY OF ŁÓDŹ.

CURRICULUM OBJECTIVES AND ORGANIZATION

W artykule przedstawiono koncepcję programową kształcenia uniwersyteckiego na poziomie magisterskim w zakresie geografii turystyki i hotelarstwa na Uniwersytecie Łódzkim. Szczegółowo zaprezentowano ideę studiów, cechy absolwenta oraz układ i zakres tematyczny programu, a także organizację studiów. W ostatniej części artykułu przedstawiono główne podręczniki z zakresu geografii turystyki oraz polskie czasopisma naukowe.

1. WPROWADZENIE

Rozwój masowej turystyki, którego początki datować można w Polsce na okres międzywojenny, wyzwolił zainteresowania badawcze w kręgach akademickich. Uznano, i jak się okazało słusznie, iż nowe zjawisko, jakim jest przemieszczanie się ludności w celach poznawczych, wypoczynkowych czy zdrowotnych wartę jest rejestracji i analizy naukowej, ale przede wszystkim wymaga przygotowania wszechstronnie wykształconych kadr specjalistów.

Potrzeby te jako pierwsi dostrzegli w Polsce geografowie, których zainteresowania regionalne i wiedza krajoznawcza w sposób naturalny predestynowały do włączenia w krąg swoich programów badawczych i dydaktycznych proble-

matyki turystycznej. Organizatorem pierwszej w Polsce i jednej z nielicznych wówczas w Europie placówek naukowo-dydaktycznych w zakresie turystyki był dr Stanisław Leszczycki, który na Uniwersytecie Jagiellońskim założył Studium Turyzmu i kierował nim w latach 1936–1939 (J a c k o w s k i 1992). S. Leszczycki był nie tylko organizatorem pierwszego Studium Turyzmu, ale odegrał również poważną rolę w formułowaniu podstaw teoretycznych nowej dziedziny wiedzy, którą nazwał i zdefiniował jako geografia turystyki. Definicja turystyki zaproponowana przez S. L e s z c z y c k i e g o (1937) nie straciła wiele na aktualności i nadal jest stosowana nie tylko w Polsce.

Druga wojna światowa przerwała działalność Studium Turystyki, a trudna sytuacja gospodarcza i polityczna, w jakiej znalazła się Polska po zakończeniu działań wojennych, znacznie spowolniła rozwój ruchu turystycznego, a tym samym badań nad turystyką i kształceniem kadr. Upaństwowienie bazy turystycznej, rozdzielnictwo czasów oraz socjalny charakter organizacji wypoczynku, jaki nastąpił w Polsce w okresie realnego socjalizmu, nie wymagał przygotowywania specjalnie kwalifikowanych kadr. Rozdzielnictwem czasów zajmowali się często słabo wykształceni urzędnicy, a organizacją wypoczynku tzw. instruktorzy kulturalno-oświatowi. Turystyka indywidualna, zwłaszcza do roku 1970, istniała w Polsce jedynie w formie szczątkowej, a liczba biur turystycznych – wyłącznie centralnie zarządzanych – nie przekraczała dziesięciu.

W tej sytuacji zainteresowanie badawcze problematyką turystyki w polskich uczelniach było dość ograniczone, a kształcenie kadr odbywało się jedynie poprzez seminaria magisterskie, które prowadzono zwłaszcza na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz Uniwersytecie Wrocławskim w ramach specjalizacji z geografii ekonomicznej lub geografii regionalnej.

Nowy impuls do podjęcia prac badawczych, a także do uruchomienia kształcenia akademickiego kadr na potrzeby turystyki, przyniosły w Polsce lata siedemdziesiąte, odznaczające się wzrostem poziomu życia mieszkańców oraz pewną liberalizacją w zakresie wyjazdów zagranicznych.

Również i tym razem na te nowe warunki zareagowali geografowie. W roku 1972 uruchomiono przy Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego Podyplomowe Studium Geografii Turystycznej, które z wieloma przerwami działa do dziś (W y r z y k o w s k i 1981). Równoległe z geografami kształcenie kadr podjęli także ekonomiści, uruchamiając w Akademii Ekonomicznej w Krakowie w 1972 r. Podyplomowe Studium Ekonomiki i Organizacji Turystyki, a od 1973 r. wprowadzono na kierunku studiów Ekonomia i Organizacja Obrotu i Usług tej uczelni specjalizację Ekonomia i Organizacja Turystyki (M i k u l s k i 1981).

Od 1977 r. w Instytucie Geograficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego powstała pierwsza w Polsce specjalizacja z geografii turystyki, nawiązująca do przedwojennych tradycji działającego tu Studium Turyzmu. Było to bardzo ważne wydarzenie, bowiem po raz pierwszy studenci kończący studia na kierunku geo-

graficznym mogli uzyskać dyplom magistra geografii w zakresie specjalizacji z geografii turystyki.

W rozwoju kształcenia kadr na potrzeby turystyki poważną rolę odgrywa również Uniwersytet Łódzki, w którym organizatorami tego kształcenia byli geografowie społeczno-ekonomiczni. W 1977 r. przy ówczesnym Instytucie Geografii uruchomiono Podyplomowe Studium Turystyki, które w sposób nieprzerwany funkcjonowało do 1992 r. Słuchaczami Studium były w tym okresie 453 osoby, z których 245 przedstawiło pracę dyplomową i zdało egzamin końcowy (D z i e g i e ć 1995). Po kilku latach przerwy Podyplomowe Studium Turystyki na Uniwersytecie Łódzkim wznowiło swoją działalność w 1999 r.

Zdobyte doświadczenia w czasie organizacji Podyplomowego Studium Turystyki pozwoliły zespołowi pracowników Uniwersytetu Łódzkiego, zajmujących się badawczo turystyką, na uruchomienie w ramach studiów geograficznych specjalizacji z geografii turystyki. Specjalizację tę mogli wybierać studenci geografii po trzecim roku studiów. Trwała ona dwa lata (cztery semestry) i kończyła się pracą magisterską oraz egzaminem; absolwenci otrzymywali dyplom geografa w zakresie specjalizacji „geografia turystyki”. Specjalizacja z geografii turystyki funkcjonowała na kierunku geograficznym Uniwersytetu Łódzkiego przez 16 lat (1982–1998), ukończyło ją w tym czasie 177 osób otrzymując dyplomy magistrów (L i s z e w s k i 1998).

Kolejnym etapem w rozwoju kształcenia kadr dla potrzeb turystyki na Uniwersytecie Łódzkim było uruchomienie w 1994 r. samodzielnej specjalności z geografii turystyki i hotelarstwa z naborem od pierwszego roku. Jest to pierwsza i jedyna do tej pory na polskich uczelniach specjalność z tej dziedziny wiedzy trwająca pięć lat i kończąca się tytułem magistra geografii w zakresie geografii turystyki i hotelarstwa (J a k ó b c z y k - G r y s z k i e w i c z 1999).

2. IDEA GEOGRAFICZNYCH STUDIÓW Z ZAKRESU TURYZMU I HOTELARSTWA

Doświadczenia zdobyte przy organizacji Podyplomowego Studium Turystyki oraz specjalizacji z geografii turystyki stały się źródłem inspiracji przy formułowaniu idei i koncepcji pełnych magisterskich studiów geograficznych z zakresu turystyki i hotelarstwa.

Przystępując do prac nad programem nowej specjalności starano się wprawdzie znaleźć odpowiedź na pytanie: „W jakim stopniu wiedza geograficzna może być przydatna, a co za tym idzie wykorzystana w praktyce turystycznej i hotelarskiej?”

Rozpoczęcie prac od tak postawionego pytania wydaje się niezbędne z dwóch powodów. Po pierwsze, absolwent tych studiów ma się legitymować dyplomem

uniwersyteckim magistra geografii ze specjalnością „geografia turystyki i hotelarstwa”, co świadczy o tym, iż jego wiedza odpowiada wymaganiam stawianym przez minima uniwersyteckich programów geograficznych, czyli że jest on dyplomowanym geografem. Jednocześnie jednak zdobyta wiedza i umiejętności w zakresie turystyki i hotelarstwa umożliwić mają absolwentowi tych studiów podjęcie pracy zawodowej w instytucjach i przedsiębiorstwach zajmujących się organizacją i obsługą ruchu turystycznego, zgodnie z przepisami obowiązującej w Polsce ustawy o usługach turystycznych.

Drugi powód szukania odpowiedzi na pytanie wynika z interdyscyplinarności zakresu wiedzy składającej się na kształtującą się dopiero dziedzinę, która nie ma jeszcze powszechnie zaakceptowanej nazwy, a którą geografowie nazywają turystyką. Umiejętności, jakie powinien posiadać wysoko kwalifikowany pracownik działający w usługach turystycznych, są pewnym konglomeratem wiedzy geograficznej, ekonomicznej, socjologicznej (może szerzej nauk społecznych), nauk o kulturze fizycznej i kilku innych jeszcze dziedzin wiedzy. Co zatem do tego bagażu wiedzy i umiejętności, w jaki powinien być wyposażony pracownik działający w turystyce, może i powinien wnieść geograf?

Geografia jako nauka zajmująca się badaniem zróżnicowania przestrzennego zjawisk i procesów przyrodniczych, gospodarczych i społecznych oraz ich interpretacją i wyjaśnianiem prawidłowości, wnosi bardzo duży wkład w ogólną wiedzę, jaką powinien posiadać dobrze przygotowany pracownik działający w szeroko rozumianej sferze usług turystycznych.

Wiedza geograficzna i to zarówno ogólna, jak i specjalistyczna, a przede wszystkim regionalna, daje absolwentowi studiów geograficznych wyłączność merytoryczną w zakresie następujących zagadnień.

1. Oceny walorów i atrakcyjności przyrodniczej, kulturowej i społecznej miejscowości i obszarów, a także regionów i krajów. Wiedza i umiejętność ta daje geografom możliwość oferowania właściwych miejsc wypoczynku dla różnych grup społecznych i demograficznych. Mówiąc inaczej, geograf mając szeroką wiedzę o świecie może ją wykorzystać tworząc przestrzenną ofertę wypoczynku dla różnych grup turystów. Może także służyć swoją wiedzą inwestorom pragnącym zagospodarować turystycznie konkretną miejscowość czy region, uczestnicząc w opracowaniu planów zagospodarowania przestrzennego lub ekspertyzach lokalizacyjnych.

2. Organizacji turystyki poznawczej. Wiedza, jaką posiada geograf umożliwia mu nie tylko prezentację krajobrazów przyrodniczych i antropogenicznych, ale również, a może przede wszystkim, ich interpretację i wyjaśnienie. Nikt tak jak geograf nie potrafi wyjaśnić otaczającego turystę krajobrazu i jego zmienności w czasie i przestrzeni geograficznej.

3. Analizy demograficznej, społecznej, czasowej i przestrzennej ruchu turystycznego. Wiedza geograficzna umożliwia prawidłową interpretację wszelkiego rodzaju migracji człowieka, w tym również migracji turystycznych, co jest ce-

lem wspólnej działalności marketingowej w turystyce. Geograf posiada wszelkie umiejętności prowadzenia analiz segmentacji przestrzennej rynku turystycznego, stając się niezbędnym specjalistą przy konstruowaniu strategii rozwoju zarówno biur czy przedsiębiorstw turystycznych, jak również samorządowych jednostek terytorialnych.

Przedstawiony w sposób ogólny zakres wiedzy geograficznej, który wykorzystywany jest w praktyce turystycznej, daje pozytywną odpowiedź na zadane wcześniej pytanie, a zarazem uzmysławia nam, jaki jest wkład geografii do nowej dziedziny wiedzy, którą nazywamy turystyką.

Konstruując program nowej specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa” zadbano o poszerzenie zakresu wiedzy i umiejętności wynikających wyłącznie ze studiów geograficznych. Stało się to możliwe dzięki dynamicznemu rozwojowi, jaki w ostatnich latach przejawia geografia turystyki, która formułując swoje podstawy metodologiczne staje się wyspecjalizowaną dziedziną wiedzy geograficznej. To właśnie geografia turystyki rozwijając badania nad przestrzenią turystyczną metodami waloryzacji zarówno środowiska przyrodniczego, jak również dóbr kultury materialnej, zagospodarowaniem turystycznym, turystyką wiejską i religijną czy wreszcie regionalną geografją turystyczną, bardzo wyraźnie poszerza ogólną wiedzę geografa, a jednocześnie kierkuje ją na praktyczne potrzeby i umiejętności przyszłego pracownika sektora usług turystycznych. Rozwój geografii turystyki jako dyscypliny naukowej umożliwił kończenie studiów na specjalności pracą magisterską, która jest podstawą nadania tytułu zawodowego magistra.

Wiedza uzyskana w czasie studiowania przedmiotów geograficznych oraz geografii turystyki stanowi podstawową część wykształcenia uniwersyteckiego studenta geografii turystyki i hotelarstwa, który pragnąc uzyskać dyplom Uniwersytetu Łódzkiego musi oczywiście wzbogacić ją przedmiotami z zakresu nauk ekonomicznych, humanistycznych i społecznych.

Aby absolwent specjalności miał pełniejszą wiedzę i umiejętności potrzebne do pracy zawodowej, program studiów z geografii turystyki i hotelarstwa został uzupełniony przedmiotami specjalnościowymi z zakresu ekonomiki turystyki oraz całym blokiem przedmiotów dotyczących hotelarstwa. Należy jednak bardzo wyraźnie zaznaczyć, że hotelarstwo jest wiedzą praktyczną, nie mającą jeszcze własnych podstaw metodologicznych ani metod badawczych. Zostało ono wprowadzone do programu studiów jako blok przedmiotów zawodowych głównie z myślą o poszerzeniu umiejętności praktycznych absolwentów, umożliwiających im otrzymanie szerszej oferty pracy po skończeniu studiów.

Do bloku przedmiotów zawodowych niezbędnych do podjęcia pracy w turystyce należą również języki obce, których opanowanie (dwa języki) należy do obowiązków studenta na specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa”.

Podsumowując te dywagacje należy stwierdzić, że u podstaw uruchomienia specjalności z geografii turystyki i hotelarstwa na kierunku geograficznym na

Uniwersytecie Łódzkim leży idea wykształcenia geografa, który korzystając z bogatej wiedzy geograficznej oraz dorobku badawczego geografii turystyki wzbogaconego o wiedzę zawodową z zakresu hotelarstwa oraz podstawowy zakres wiedzy i umiejętności z ekonomiki turystyki i nauk społecznych, będzie specjalistą nowej generacji przygotowanym do pracy w usługach turystycznych. Realizacja tej idei gwarantuje wykształcenie geografa specjalisty, przygotowanego do pracy w turystyce i hotelarstwie. Oryginalność wykształcenia daje geografowi liczne atuty, z których najważniejszym jest wszechstronność wykształcenia uniwersyteckiego. Absolwent specjalności nie jest wąskim specjalistą, ale człowiekiem o szerokiej wiedzy ogólnej i głębokim przygotowaniu merytorycznym, co daje mu szansę na podejmowanie pracy na różnych stanowiskach.

Po wypracowaniu ogólnej idei tej nowej specjalności sformułowano jej cele i zakreślono sylwetkę absolwenta.

Specjalność z geografii turystyki i hotelarstwa ma charakter interdyscyplinarny, obejmujący szeroki zakres wiedzy przyrodniczej, społecznej i ekonomicznej. Celem specjalności jest wykształcenie absolwenta posiadającego niezbędny zasób ogólnej wiedzy geograficznej poszerzonej o szczegółową wiedzę z geografii turystyki. Program studiów specjalnościowych zakłada rozszerzenie tej wiedzy o podstawy tych dyscyplin naukowych, które wnoszą swój wkład do rozwoju turystyki. Dotyczy to zwłaszcza ekonomii, zarządzania i organizacji, a także nauk społecznych, psychologii, socjologii i pedagogiki.

Absolwent specjalności powinien również posiadać określone umiejętności wynikające z programu i zakresu studiów. Należy tu zwłaszcza wymienić umiejętność przygotowywania oferty turystycznej i wypoczynkowej, organizacji i prowadzenia imprez zarówno stricte turystycznych, jak i takich, gdzie program turystyczny ma charakter towarzyszący, oraz zarządzania przedsiębiorstwem turystycznym i obiektem noclegowym. Powinien on również w czasie studiów zdobyć wiedzę i umiejętności pozwalające rozumieć procesy polityczne, społeczne i gospodarcze zachodzące we współczesnym świecie i na tym tle oceniać potrzeby oraz możliwości wypoczynkowe współczesnego człowieka.

Kreśląc sylwetkę absolwenta specjalności podano zarówno ogólne cechy, jakimi powinien się on charakteryzować, jak również jego przydatność zawodową.

Absolwent geografii turystyki i hotelarstwa to człowiek posiadający szerokie zainteresowania, obdarzony umiejętnościami rozumienia i kojarzenia zjawisk i procesów przyrodniczych, społecznych i gospodarczych. Powinien być wrażliwym na otaczającą rzeczywistość humanistą i społecznikiem, propagatorem i organizatorem turystyki.

Wiedza i umiejętności zdobyte w czasie studiów umożliwiają absolwentom tej specjalności podejmowanie pracy zawodowej w czterech głównych dziedzinach:

a) organizator turystyki – pilot i przewodnik wycieczek, pracownik informacji turystycznej, organizator wyjazdów turystycznych, kongresów, konferencji, różnych form wypoczynku itp.;

b) menedżer przedsiębiorstw, organizacji turystycznych i hotelarskich – kierowanie agencjami turystycznymi, biurami podróży, obiektami noclegowymi, ośrodkami wypoczynkowymi, organizator agroturystyki;

c) pracownik agencji informacyjno-reklamowych, pracownik wydawnictw i redakcji przygotowujących przewodniki, informatory, foldery, mapy, plany i filmy turystyczne, dziennikarz gazet i magazynów oraz rozgłośni radiowych i telewizyjnych zajmujących się problematyką turystyczną;

d) nauczyciel geografii oraz przedmiotów z zakresu turystyki na wszystkich poziomach nauczania w polskich szkołach (po zaliczeniu określonych odrębnymi przepisami zajęć uniwersyteckich oraz praktyk pedagogicznych).

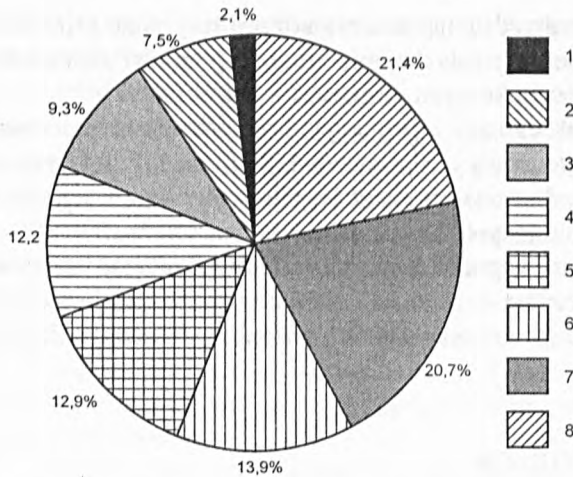
3. PROGRAM STUDIÓW

Pragnąc zrealizować cele studiów specjalnościowych oraz wykształcić absolwenta odpowiadającego nakreślonej wcześniej sylwetce, należało przygotować odpowiedni program studiów.

Autorzy programu zgrupowali przedmioty przewidziane do realizacji w ramach studiów specjalnościowych z geografii turystyki i hotelarstwa w dziewięć bloków. Pierwszy z nich, opatrzony kodem GR, obejmuje przedmioty, które mają studentowi zapewnić zdobycie ogólnej wiedzy geograficznej. Blok drugi (TR) grupuje przedmioty zaliczone do specjalistycznej wiedzy z zakresu turystyki. Kolejny, trzeci (HT) blok poświęcony jest wiedzy zawodowej dotyczącej hotelarstwa. W czwartym bloku (EH) znalazły się przedmioty reprezentujące nauki humanistyczne, społeczne i ekonomiczne. Piąty blok obejmuje przedmioty pozwalające studentowi poznać metody badań i technik naukowych (MK). Blok szósty obejmuje języki obce (JO), a siódmy wiedzę i umiejętności z zakresu kultury fizycznej (KF). Ostatnie dwa bloki grupują zajęcia i przedmioty o charakterze praktycznym, ósmy to ćwiczenia terenowe, a dziewiąty przygotowanie zawodowe (rys. 1).

Zakres wiedzy merytorycznej przypisanej do bloku, a także ranga, jaką nadano każdemu blokowi w programie studiów, decydują o profilu wykształcenia absolwenta specjalności. O ile zakres wiedzy merytorycznej wyznaczają przedmioty realizowane w ramach każdego bloku, to rangę bloków można przedstawić na podstawie liczby punktów, jaka przypisana została każdemu przedmiotowi zapisanemu w oficjalnym programie studiów (L i s z e w s k i, J a k ó b c z y k - G r y s z k i e w i c z, W ł o d a r c z y k 1998).

Począwszy od roku akademickiego 1998/1999, na specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa” na Uniwersytecie Łódzkim obowiązuje system punktowy. Ma on na celu wprowadzenie porównywalności studiów w ramach Wspólnoty Europejskiej i tym samym stwarza możliwość kontynuowania studiów na róż-

Rys. 1. Udział zajęć dydaktycznych (bloków dydaktycznych) w programie specjalności z geografii turystyki i hotelarstwa

1 – kultura fizyczna, 2 – nauki humanistyczne, społeczne i ekonomiczne, 3 – hotelarstwo, 4 – ćwiczenia terenowe, 5 – języki obce, 6 – metody badań i techniki pracy naukowej, 7 – turystyka, 8 – geografia

Dessin 1. La participation des activités didactiques (blocs didactiques) dans le programme de la spécialisation: géographie du tourisme et de l'hôtellerie

1 – culture physique, 2 – sciences humaines, sociales et économiques, 3 – hôtellerie, 4 – exercices sur le terrain, 5 – langues étrangères, 6 – méthodes de recherches et techniques du travail scientifique, 7 – tourisme, 8 – géographie

nych latach, na innych uczelniach europejskich. System punktowy dostosowany jest do wymogów europejskiego transferu punktów ECTS. Każdy student jest zobowiązany do zdobycia na każdym roku studiów po 60 punktów, dobierając do przedmiotów obligatoryjnych, stanowiących podstawę systemu punktowego, zajęcia z grupy przedmiotów do wyboru. Każdemu przedmiotowi przypisano odpowiednią liczbę punktów, w zależności od wkładu pracy, jaki trzeba włożyć w jego zaliczenie.

Łączna liczba punktów, jaką student musi zebrać, aby ukończyć studia na specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa”, wynosi 300, z tym że 280 punktów powinien zebrać w ramach programu specjalności, a 20 może zgromadzić realizując dowolne przedmioty na dowolnym kierunku studiów na Uniwersytecie Łódzkim.

Rozkład tych 280 punktów pomiędzy bloki przedmiotowe jest podstawą ich rankingu. Lista rankingowa bloków przedmiotowych obejmuje osiem bloków, bowiem zajęcia prowadzone w ramach bloku dziewiątego (przygotowanie zawodowe) mają charakter fakultatywny i nie są punktowane.

Miejsce	Blok przedmiotowy	Liczba	
		punktów	procent
Pierwsze	„Geografia” (GR)	60	21,4
Drugie	„Turystyka” (TR)	58	20,7
Trzecie	„Metody badań i techniki pracy naukowej” (MK)	39	13,9
Czwarte	„Języki obce”	36	12,9
Piąte	„Ćwiczenia terenowe”	34	12,2
Szóste	„Hotelarstwo”	26	9,3
Siódme	„Nauki humanistyczne, społeczne, ekonomiczne” (EH)	21	7,5
Ósme	„Kultura fizyczna” (KF)	6	2,1
Razem		280	100,0

Kolejność bloków przedmiotowych realizowanych w ramach programu specjalności geografii turystyki i hotelarstwa w sposób bardzo wyraźny wskazuje na zakres merytoryczny studiów i profil wykształcenia absolwentów. Potwierdza jednocześnie założenia, jakie zostały przedstawione przy prezentacji całej idei specjalności (rys. 2).

Udział poszczególnych bloków przedmiotowych ulega zmianie w zależności od roku studiów. Blok przedmiotów geograficznych wymaga na pierwszych dwóch latach studiów największego wkładu pracy studentów, co w przeliczeniu na punkty stanowi po ok. 30% całego programu realizowanego na I i II roku. Na kolejnych latach udział tego bloku wyraźnie się zmniejsza, obejmując na roku piątym tylko 5% punktów.

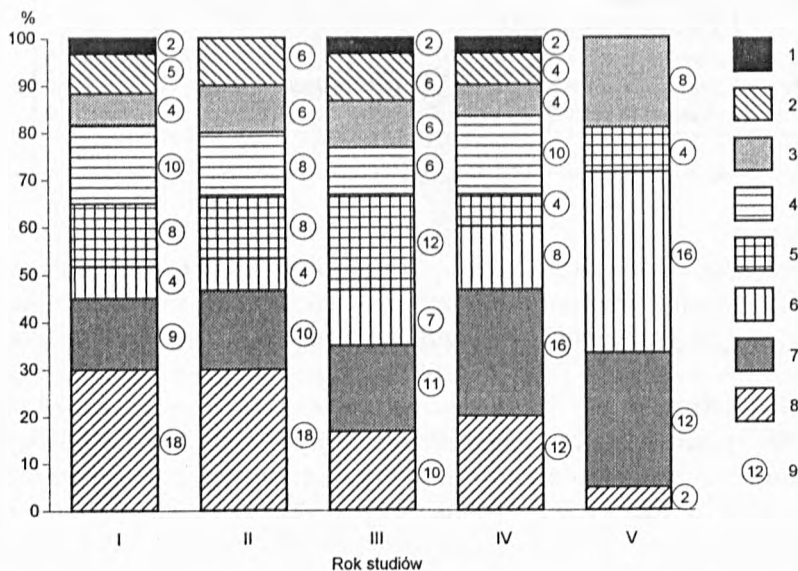
Odwrotną tendencją odznacza się blok przedmiotów nazwany turystyką. Przez pierwsze trzy lata wkład pracy w przedmioty zaliczone do tego bloku w przeliczeniu na punkty oscyluje w granicach 15–18%, wyraźnie wzrastając na ostatnich dwóch latach studiów do 27, a nawet 30% rocznie.

Jeszcze inaczej wygląda udział przedmiotów zaliczanych do bloku metodycznego. Na pierwszych latach przedmioty tego bloku występują śladowo, a ich liczba gwałtownie wzrasta na czwartym, a zwłaszcza piątym roku (do 40%), kiedy to studenci mają obowiązek przygotowania pracy magisterskiej, do wykonania której muszą opanować odpowiednie metody badań i technik pracy naukowej.

Trzy wymienione bloki obejmują od blisko 47% punktów na III roku studiów aż po 75% na roku V.

Z pozostałych bloków przedmiotowych na uwagę zasługują języki obce, ćwiczenia terenowe oraz hotelarstwo. Języki obce występują w programie studiów przez całe pięć lat, obejmując od ok. 7% punktów na roku IV aż do 20% na roku trzecim. Ćwiczenia terenowe realizowane na studiach specjalnościowych na pierwszych czterech latach stanowią od prawie 17% punktów na roku I i IV do 10% na roku III. Na wszystkich latach studiów realizowany jest blok

przedmiotów poświęcony hotelarstwu, z tym, że największy jego udział występuje na V roku studiów, bo aż 15% ogółu punktów na tym roku, a najmniejszy na latach I i IV – po ok. 7% punktów.

Rys. 2. Struktura bloków przedmiotowych na każdym roku studiów specjalności z geografii turystyki i hotelarstwa

I – kultura fizyczna, 2 – nauki humanistyczne, społeczne i ekonomiczne, 3 – hotelarstwo, 4 – ćwiczenia terenowe, 5 – języki obce, 6 – metody badań i techniki pracy naukowej, 7 – turystyka, 8 – geografia, 9 – liczba godzin

Dessin 2. La structure des blocs objectifs en chaque année des études (spécialisation – la géographie du tourisme et de l'hôtellerie)

I – culture physique, 2 – sciences humaines, sociales et économiques, 3 – hôtellerie, 4 – exercices sur le terrain, 5 – langues étrangères, 6 – méthodes de recherches et techniques du travail scientifique, 7 – tourisme, 8 – géographie, 9 – nombre d'heures

Pozostałe dwa bloki przedmiotowe (nauki humanistyczne itd. oraz kultura fizyczna) zajmują łącznie ok. 9,5% punktów całego programu studiów, a na poszczególnych latach oscylują od 10% punktów na latach II i IV po ok. 12% na roku I. Na piątym roku studiów przedmioty należące do tych bloków nie są wykładane.

Strukturę bloków przedmiotowych w obrębie każdego roku studiów przedstawiono na rys. 2.

Pisząc o blokach przedmiotów operowaliśmy pewnym uogólnieniem przyjętym przy konstruowaniu programu specjalności. Nie wdając się w szczegóły,

które znaleźć można w opublikowanym informatorze (L i s z e w s k i, J a k ó b - c z y k - G r y s z k i e w i c z, W ł o d a r c z y k 1998), rozszyfrujmy, jakie przedmioty tworzą poszczególne bloki.

Blok „geografia” obejmuje podstawowe przedmioty zarówno w zakresie geografii fizycznej, społeczno-ekonomicznej jak i regionalnej, które stanowią o wykształceniu geograficznym i tworzą tzw. minimum wiedzy, jakie musi posiadać absolwent studiów geograficznych. Wśród przedmiotów tych program specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa” uwzględnia: geologię, geomorfologię, hydrologię z oceanografią, meteorologię z klimatologią, geografiami ekonomiczną, społeczną, polityczną i osadnictwa, geografiami fizyczną i społeczno-ekonomiczną Polski oraz geografiami regionalną świata. Na V roku studiów w bloku tym uwzględniono również przedmiot metodologia i historia nauk geograficznych. Łącznie przedmioty geograficzne (zarówno wykłady, jak i ćwiczenia) obejmują 500 godz. zajęć obligatoryjnych.

Drugi w rankingu blok przedmiotów – „turyzm” – obejmuje zajęcia zaliczone zarówno do geografii turystyki, jak i ekonomiki oraz organizacji turystyki. Obligatoryjnymi przedmiotami w tym bloku są: podstawy geografii turystyki, ruch turystyczny, ochrona środowiska przyrodniczego w turystyce, produkt turystyczny, informacja i promocja turystyczna, geografia turystyczna Polski, geografia turystyczna świata, pilotaż i przewodnictwo, organizacja imprez turystycznych, przedsiębiorstwo turystyczne, strategia rozwoju turystycznego, prawo w turystyce oraz organizacja turystyki w Polsce i na świecie. Obok przedmiotów obligatoryjnych student znajduje w tym bloku kilkadziesiąt przedmiotów do wyboru, z których musi wybrać dziewięć. Łączna liczba godzin przypisanych przedmiotom tworzącym ten blok wynosi 580.

Trzeci blok przedmiotów – „metody badań i techniki pracy naukowej” – obejmuje sześć przedmiotów obligatoryjnych i dwa przedmioty do wyboru. Przedmioty zaliczane do tego bloku przygotowują studenta do podjęcia samodzielnych badań naukowych i napisania pracy magisterskiej. Służyć temu mają następujące przedmioty: kartografia i teledetekcja, metody statystyczne i techniki komputerowe, metody badań terenowych, geograficzne systemy informatyczne, seminarium magisterskie i pracownia magisterska. Łączny wymiar czasu przeznaczony na realizację tego bloku wynosi 360 godz.

Czwarty blok grupuje języki obce. Słuchacz w czasie studiów na specjalności ma obowiązek zaliczenia dwóch języków obcych. Podstawowym językiem obcym jest angielski, drugim, jeden z kilku do wyboru (niemiecki, francuski, hiszpański, włoski, rosyjski). Na języki obce w programie zarezerwowano 360 godz.

Blok piąty – „ćwiczenia terenowe” – jest bardzo rozbudowany. Studenci realizując programy specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa” muszą odbyć trzy rodzaje ćwiczeń terenowych: ćwiczenia terenowe specjalnościowe, przedmiotowe i regionalne. W ramach tych ćwiczeń studenci powinni przebywać w terenie przez 142 dni, nie licząc praktyk magisterskich.

Celem ćwiczeń terenowych specjalnościowych, które mają charakter ćwiczeń zawodowych, jest poznanie w praktyce działalności turystycznej w różnych instytucjach i placówkach gospodarczych i samorządowych, nabycie podstawowych umiejętności związanych z wykonywaniem pracy w placówkach świadczących usługi turystyczne, nabycie umiejętności bezpośrednich kontaktów z ludźmi i instytucjami oraz ćwiczenie samodzielności w realizacji zleconych zadań. Ćwiczenia specjalnościowe studenci odbywają na terenie parków narodowych i krajobrazowych, w muzeach, w gminach turystycznych, hotelach i obiektach noclegowych oraz w przedsiębiorstwach turystycznych (biurach podróży).

Ćwiczenia terenowe przedmiotowe obejmują blok przedmiotów z geografii fizycznej, społeczno-ekonomicznej oraz turystyki i hotelarstwa, a także kartografii. Głównym celem tych ćwiczeń jest cel metodyczny. Studenci w czasie ćwiczeń powinni nabyć umiejętności praktycznego zastosowania metod badań terenowych i ich wykorzystania do identyfikacji zjawisk i procesów zarówno przyrodniczych, społeczno-ekonomicznych, jak i turystycznych na wybranym obszarze.

Celem ćwiczeń terenowych regionalnych jest poznanie zróżnicowania przyrodniczego, społecznego i gospodarczego Polski i Europy, zdobycie umiejętności interpretacji różnych typów krajobrazów przyrodniczych i antropogenicznych oraz obserwowanych zjawisk i procesów. Cel poznawczy tych ćwiczeń dotyczy również walorów turystycznych, ich zróżnicowania i interpretacji, a także zagospodarowania turystycznego i jego oceny, degradacji i ochrony przyrody oraz dóbr kultury materialnej. Ten rodzaj ćwiczeń ma również cel aplikacyjny którym jest nabycie umiejętności poruszania się w terenie, pilotowanie i przewodnictwo turystyczne.

Ćwiczenia regionalne odbywają studenci w formie wycieczek naukowych, które prowadzą trasami umownie nazwanymi: Łódź, Region łódzki, Polska północna, Polska południowa, Polska wschodnia oraz Europa.

Szósty blok obejmuje przedmioty z zakresu hotelarstwa. Słuchacz w czasie trwania studiów musi obligatoryjnie zaliczyć cztery przedmioty podstawowe oraz sześć przedmiotów do wyboru z listy kilkunastu, jakie znajdują się w informatorze o specjalności. Obligatoryjne przedmioty obejmują: wstęp do hotelarstwa, organizację i funkcjonowanie obiektów noclegowych, zarządzanie obiektem noclegowym oraz łańcuchy hotelowe. Na realizację przedmiotów zaliczonych do tego bloku przeznaczono w programie studiów 250 godz. zajęć dydaktycznych.

Siądmy blok przedmiotów, noszący nazwę „nauki humanistyczne, społeczne i ekonomiczne”, obejmuje cztery przedmioty obligatoryjne oraz pięć przedmiotów do wyboru. Wśród przedmiotów obligatoryjnych znalazły się: podstawy ekonomii, podstawy historii architektury, pedagogika i elementy marketingu. Realizacja przedmiotów w ramach tego bloku obejmuje łącznie 220 godz.

Ostatnim z analizowanych bloków jest blok przedmiotów z zakresu kultury fizycznej. Studenci specjalności mają obowiązek przez trzy lata uczestniczyć

w zajęciach z wychowania fizycznego oraz zaliczyć trzy obligatoryjne przedmioty: fizjologię pracy i wypoczynku, higienę i bezpieczeństwo w turystyce oraz turystykę kwalifikowaną. W ramach tego bloku przedmiotowego organizowane są również dwa obozy sportowe: zimowy (narty, łyżwy) oraz obóz letni (sporty wodne). Przedmioty fakultatywne realizowane w ramach bloku obejmują 180 godz. zajęć.

Realizacja całego programu studiów w czasie pięciu lat obejmuje ok. 2500 godz. zajęć dydaktycznych realizowanych na uniwersytecie i ok. 150 dni ćwiczeń terenowych.

Studenci specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa” mają również w czasie trwania studiów możliwość zdobycia pewnych uprawnień i umiejętności zawodowych. Dla osób, które zadeklarują taką chęć, realizowane są na IV i V roku zajęcia z dydaktyki nauczania geografii połączone z blokiem przedmiotów z pedagogiki i psychologii oraz z praktykami w szkole. Ukończenie tego bloku zajęć daje absolwentowi prawo nauczania w szkołach geografii.

W czasie trwania pierwszego roku studiów studenci zdobywają uprawnienia Strażnika Ochrony Przyrody, a po IV roku studiów mogą przystąpić do egzaminu (bez dodatkowych kursów) przed komisją wojewódzką, po zdaniu którego uzyskują uprawnienia pilota wycieczek zarówno krajowych, jak i zagranicznych.

4. ORGANIZACJA TOKU STUDIÓW

Studia na specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa” trwają pięć lat i kończą się egzaminem magisterskim, przystąpienie do którego wymaga przygotowania i pozytywnej oceny pracy magisterskiej. Absolwent otrzymuje dyplom magistra geografii ze specjalnością geografia turystyki i hotelarstwa.

Realizacja tak zaplanowanego programu wymagała odmiennej niż na pozostałych kierunkach studiów uniwersyteckich, organizacji roku akademickiego.

Rok akademicki na specjalności podzielony został na trymestry. Każdy trymestr trwa 10 tygodni. Dwa pierwsze trymestry – jesienny i zimowy – przeznaczone są na zajęcia teoretyczne, które odbywają się w obiektach Uniwersytetu Łódzkiego, trzeci trymestr w całości przeznaczony jest na ćwiczenia terenowe. W przerwie świątecznej (pierwsze dni nowego roku) organizowany jest obóz zimowy, a latem obóz letni.

Taki podział roku akademickiego daje możliwość koncentracji zajęć, a zwłaszcza zblokowania dużej liczby ćwiczeń terenowych w okresie 10 tygodni. Umożliwia to również zagwarantowanie studentom wakacji w pełnym wymiarze czasu, co ma dla nich duże znaczenie zwłaszcza przy organizacji długich wyjazdów

zagranicznych czy podejmowaniu pracy zarobkowej często w instytucjach turystycznych czy hotelach, które latem zatrudniają pracowników sezonowych.

Sesja egzaminacyjna przewidziana jest po pierwszym i drugim tryestrze, sesja poprawkowa organizowana jest w drugiej połowie września.

Program studiów na omawianej specjalności został ułożony w taki sposób, aby poszczególne lata zamykały określone moduły wiedzy uporządkowane w logicznej kolejności zgodnej z ideą specjalności.

Na I roku studiów student otrzymuje podstawową wiedzę przyrodniczą niezbędną dla wykształcenia geograficznego. Na roku tym dominują przedmioty z zakresu geografii fizycznej oraz ochrony środowiska przyrodniczego. Również ćwiczenia terenowe realizowane w czasie tego roku zawierają dużą dozę wiedzy przyrodniczej. Ten ogólny motyw zajęć dydaktycznych uzupełniają przedmioty będące wprowadzeniem zarówno do problematyki turystyki i hotelarstwa, jak również ekonomii oraz innych dziedzin wiedzy wykładanych na specjalności.

Wiodącym blokiem przedmiotów na II roku studiów jest geografia społeczno-ekonomiczna, która jest realizowana zarówno w formie wykładów i ćwiczeń kameralnych, jak i ćwiczeń terenowych. Podczas tego roku studenci zdobywają też wiedzę dotyczącą m. in. produktu turystycznego, dalszą wiedzę z hotelarstwa, a także z podstaw historii architektury. Duży udział w programie na tym roku stanowią zajęcia z zakresu technik komputerowych i statystyki.

Ideą przewodnią programu III roku studiów jest poznanie Polski. Służy temu blok przedmiotów z zakresu geografii regionalnej Polski i to zarówno fizycznej, jak i społeczno-ekonomicznej, a także geografii turystycznej naszego kraju. Odpowiednio dobrane ćwiczenia terenowe służą praktycznemu poznaniu Polski. Na roku tym kontynuowane są zajęcia z zakresu zarządzania obiektami noclegowymi, metod badań i to zarówno terenowych, jak i komputerowych (GIS), a także wprowadzony jest duży blok przedmiotów humanistycznych i społecznych.

IV rok studiów na specjalności poświęcony jest poznaniu świata, czemu służą przedmioty wiodące na tym roku, tj. geografia regionalna świata i geografia turystyczna świata. W czasie tego roku studiów student ma również obowiązek odbycia ćwiczeń terenowych poza granicami Polski, ma także możliwość uzyskania uprawnień zawodowych pilota wycieczek zagranicznych. Duża część zajęć dydaktycznych na tym roku studiów poświęcona jest wiedzy praktycznej niezbędnej do podejmowania pracy w usługach turystycznych i hotelach. Na IV roku studiów student przystępuje do przygotowania pracy magisterskiej, co odbywa się w czasie pracowni i seminarium magisterskiego. Słuchacz omawianej specjalności ma możliwość wyboru jednego z trzech seminariów magisterskich, zgodnie z własnymi zainteresowaniami. SeminaRIA te dotyczą: hotelarstwa i osadnictwa turystycznego, działalności turystycznej w przestrzeni geograficznej oraz przedsiębiorstwa turystycznego, czasu wolnego i jego zagospodarowania turystycznego i wypoczynkowego.

Ostatni, piąty rok studiów, w głównej mierze przeznaczony jest na przygotowanie pracy magisterskiej w ramach wybranego przez studenta seminarium. Zajęcia obligatoryjne i „do wyboru” na tym roku służą podsumowaniu i syntezie poznanych wcześniej zagadnień z zakresu turystyki oraz hotelarstwa i stanowią pomoc w rozwiązywaniu problemów naukowych podejmowanych w przygotowywanej pracy magisterskiej. W czerwcu lub wrześniu po przyjęciu pracy magisterskiej studenci zdają egzamin magisterski i uzyskują tytuł magistra geografii w zakresie geografii turystyki i hotelarstwa.

Tytuł ten, zgodnie z obowiązującą aktualnie w Polsce ustawą o usługach turystycznych, upoważnia jego posiadacza do ubiegania się o uzyskanie licencji na uruchomienie m. in. biura turystycznego (patrz komentarz do ustawy).

5. LITERATURA – PODRĘCZNIKI, CZASOPISMA

Uruchomienie samodzielnych studiów magisterskich z zakresu geografii turystyki i hotelarstwa stało się możliwe m. in. dlatego, że w ostatnich dwudziestu kilku latach ukazało się w Polsce kilkanaście podręczników akademickich dotyczących geografii turystyki, ekonomiki turystyki, hotelarstwa oraz innych dyscyplin wykładanych na specjalności. Przemiany polityczne końca lat osiemdziesiątych otworzyły także szerszy dostęp do naukowej literatury zagranicznej m. in. poprzez przetłumaczenie na język polski kilku podstawowych podręczników. Studia uniwersyteckie wymagają również dostępu do czasopism naukowych. W tym zakresie sytuacja w Polsce nie jest korzystna. Nieliczne biblioteki sprowadzają naukowe czasopisma z zakresu turystyki i hotelarstwa z zagranicy, natomiast w Polsce ukazują się obecnie tylko cztery naukowe czasopisma i periodyki dotyczące problematyki turystyki. Sytuację poprawia ostatnio fakt możliwości wykorzystywania internetu dla poszukiwania światowego dorobku naukowego w tym zakresie.

Celem tej części artykułu nie jest szczegółowa ocena podręczników akademickich z zakresu turystyki i hotelarstwa, wymaga to bowiem odrębnej pracy, ale krótki przegląd – głównie pod kątem dostępności – podręczników polskich niezbędnych do realizacji programu specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa” na Uniwersytecie Łódzkim.

Przegląd ten ograniczymy wyłącznie do przedmiotów wykładanych w ramach dwóch bloków tematycznych na specjalności: „geografii turystyki” i „hotelarstwa”.

Fundamentalnym podręcznikiem dla rozwoju geografii turystyki w Polsce była praca J. W a r s z y ń s k i e j i A. J a c k o w s k i e g o (1978), która przygotowana została na użytek uruchomionej wówczas na Uniwersytecie Jagiellońskim specjalizacji z geografii turystyki, a stała się podstawowym podręcznikiem

o zasięgu ogólnopolskim. Rangę tej publikacji może wyznaczać fakt, że drugi tego typu podręcznik, autorstwa A. K o w a l c z y k a (1997), ukazał się dopiero po dwudziestu latach. Inne spojrzenie, bardziej ekonomiczne na problemy turystyki znaleźć można w opracowaniu W. W. G a w o r e c k i e g o (1994), które może stanowić uzupełnienie wiedzy omawianej w podręcznikach geograficznych.

Dużą rolę w kształceniu studentów odgrywają również podręczniki geografii turystycznej regionalnej. Należy tu zwłaszcza wymienić książkę *Geografia turystyczna Polski* T. L i j e w s k i e g o, B. M i k u ł o w s k i e g o, J. W y r z y k o w s k i e g o (1985), która doczekała się kilku wydań, oraz dwutomowy podręcznik do geografii turystycznej świata pod red. J. W a r s z y ń s k i e j (1994, 1995). Książek dotyczących geografii turystycznej Polski, kontynentów czy krajów jest oczywiście w Polsce więcej, nie wszystkie one jednak mogą być polecane jako podręczniki akademickie.

Interesujące są również podręczniki traktujące o środowisku przyrodniczym w turystyce. Należy tu zwłaszcza wymienić skrypt z biometeorologii turystyki (D u b a n i e w i c z, N u r e k, Z a w a d z k a 1988) oraz podręcznik do geokologii turystyki i wypoczynku (K r z y m o w s k a - K o s t r o w i c k a 1997).

Wśród prac o charakterze podręcznikowym traktujących o ekonomice turystyki wymienić należy zwłaszcza opracowania dotyczące marketingu w turystyce (A l t k o r n 1994, M i d d l e t o n 1996) oraz przedsiębiorstwa turystycznego (R a p a c z 1994, G o ł e m b s k i 1998). Warto tu również wspomnieć o bardzo pożytecznej pracy dotyczącej organizacji turystyki (B o r n e, D o l i ń s k i 1998).

Książki dotyczące hotelarstwa poruszają głównie zagadnienia ekonomiczne lub organizacyjne, brak natomiast podręczników, które prezentowałyby problematykę hotelarską w ujęciu przestrzennym. Najbardziej przydatne studentom specjalności „geografia turystyki i hotelarstwa” są prace A. D o l i ń s k i e g o (1988), T. T u l i b a c k i e g o (1992) oraz M. T u r k o w s k i e g o (1993, 1997).

Kończąc ten krótki i świadomie tylko sygnałny przegląd opracowań podręcznikowych, które umożliwiają zdobycie niezbędnej wiedzy studentom studiującym geografii turystyki i hotelarstwa, należy jeszcze wspomnieć o pracach K. P r z e c ł a w s k i e g o (1986, 1997), które nie są podręcznikami akademickimi *sensu stricto*, ale wnoszą ogromny bagaż wiedzy humanistycznej tak ważnej dla pełnego wykształcenia specjalisty mającego pracować w turystyce.

Na zakończenie tego przeglądu, słów parę należy poświęcić polskim czasopismom naukowym z zakresu turystyki, które są źródłem najbardziej aktualnej wiedzy i pozwalają studentowi poznać warsztat badawczy z tej dziedziny.

W tym miejscu ograniczymy się wyłącznie do krótkiego przeglądu naukowych czasopism czy periodyków polskich wydawanych obecnie, odsyłając czytelnika zainteresowanego czasopismami zagranicznymi, zwłaszcza anglojęzycz-

nymi, do artykułu M. B a c z w a r o w a i R. W i l u s i a drukowanego w tym tomie „Turystyki”.

Naukowe czasopisma zajmujące się problematyką turystyczną wydawane są w Polsce przez Instytut Turystyki w Warszawie oraz wyższe uczelnie.

Bogaty dorobek wydawniczy Instytutu Turystyki za lata 1972–1985 został opracowany przez R. S z c z e c i ń s k i e g o (1987) i wydany w formie informatora bibliograficznego. Stałym czasopismem naukowym wydawanym przez Instytut Turystyki od 1978 r. do chwili obecnej jest kwartalnik „Problemy Turystyki”. Profil tego czasopisma jest bardzo szeroki, ukazują się tu zarówno artykuły teoretyczne, jak i prace warsztatowe omawiające problemy turystyki badane przez ekonomistów, geografów i przedstawicieli nauk społecznych. Czasopismo w swojej ponad 20-letniej historii przeżywało wzloty i upadki. Było przez pewien czas wydawane w dwóch wersjach językowych (polskiej i angielskiej), autorami byli znani badacze z całego świata, a jego dystrybucja obejmowała wiele bibliotek zagranicznych.

Czasopismem naukowym ukazującym się od 1985 r. jest „Turystyka”, którego wydawcą jest Uniwersytet Łódzki. Czasopismo to do 1990 r. ukazywało się raz w roku, a od 1991 r. co pół roku. Jego profil ukierunkowany jest głównie na prace teoretyczne lub badawcze dotyczące problematyki przestrzennej turystyki i hotelarstwa, choć publikowane są również artykuły przygotowane przez ekonomistów i przedstawicieli innych dziedzin nauki. Kilka zeszytów „Turystyki” poświęconych było problematyce kształcenia kadr dla turystyki. „Turystyka” podzielony jest na cztery działy: artykuły, notatki naukowe¹, sprawozdania i recenzje. Artykuły zawierają streszczenia w języku angielskim i francuskim. Niektóre zeszyty w całości drukowane są w tych językach. Autorzy publikujący w „Turystyce” pochodzą ze wszystkich polskich ośrodków akademickich oraz z wielu ośrodków zagranicznych. Czasopismo „Turystyka” jest recenzowane i ma zasięg międzynarodowy.

Od 1990 r. Akademia Wychowania Fizycznego im B. Czecha w Krakowie wydaje rocznik zatytułowany „Folia Turistica”. Czasopismo to publikuje prace z zakresu wielu dziedzin wiedzy turystycznej, z pewnym jednak ukierunkowaniem na organizację turystyki oraz metody ekonomiczne badań turystyki. Artykuły posiadają krótkie streszczenia w języku angielskim.

Najmłodszym periodykiem, który można zaliczyć do grupy wydawnictw zajmujących się turystyką, jest „Peregrinus Cracoviensis”, wydawany od 1995 r. przez Instytut Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Periodyk ten ma wyraźnie wyspecjalizowany profil zajmując się – najogólniej mówiąc – turystyką religijną z wyraźnym jednak ukierunkowaniem na pielgrzymowanie. Każdy tom posiada wewnętrzny podział na artykuły, notatki naukowe i sprawozdania. Arty-

¹ Ze względu na specyfikę tematyczną niniejszego zeszytu dział „notatki naukowe” został wyjątkowo zastąpiony działem „notatki dydaktyczne”.

kuły i notatki zaopatrzone są krótkim streszczeniem w języku angielskim. Obok tomów ogólnych ukazują się również monotematyczne, poświęcone konkretnemu obiektowi (np. Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Leżajsku) lub miejscowości. Do końca 1999 r. ukazało się siedem zeszytów bardzo starannie przygotowanych pod względem edytorskim i wydanych na wysokim poziomie technicznym (kolorowe zdjęcia).

Obok omówionych czterech czasopism (periodyków), które ukazują się dość regularnie, kilka uczelni, na których uprawiana jest turystyka jako przedmiot badań, wydaje okazjonalne zeszyty naukowe poświęcone tej problematyce.

Potrzeba przedstawienia całokształtu problemów związanych z ideą studiów z geografii turystyki i hotelarstwa na Uniwersytecie Łódzkim oraz jej z praktyczną realizacją wynika z szerokiego zainteresowania tymi studiami zarówno wielu młodych ludzi szukających swojego miejsca w dorosłym życiu, jak również licznych jednostek naukowych, które coraz częściej występują z propozycjami organizacji studiów w zakresie turystyki. Niech ten artykuł, wyjaśniający złożony proces wykształcenia wysokiej klasy specjalisty na potrzeby turystyki, będzie z jednej strony odpowiedzią na powszechne zainteresowanie, z drugiej przestrogą dla tych wszystkich, którzy uważają, że studia na specjalności są łatwe, miłe i przyjemne. Tych, którzy tak myślą autor pragnie zapewnić, że są one miłe i przyjemne, ale jednocześnie bardzo trudne.

PIŚMIENNICTWO

- Altkorn J., 1994, *Marketing w turystyce*, PWN, Warszawa.
- Borne H., Doliński A., 1998, *Organizacja turystyki*, WSiP, Warszawa.
- Doliński A., 1988, *Organizacja i technika pracy w obiektach gospodnich*, Wyd. Spółdzielcze, Warszawa.
- Dziegieć E., 1995, *Podyplomowe Studium Turystyki przy Instytucie Geografii Ekonomicznej i Organizacji Przestrzeni UŁ*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Geographica 20, s. 78–81.
- Dubaniewicz H., Nurek T., Zawadzka A., 1988, *Biometeorologia turystyki, część I i II*, AWF, Gdańsk.
- Gaworecki W. W., 1994, *Turystyka*, PWE, Warszawa.
- Gołembski G., 1998, *Przedsiębiorstwo turystyczne w gospodarce wolnorynkowej*, AWF, Poznań.
- Jackowski A. (red.), 1992, *Studium Turyzmu Uniwersytetu Jagiellońskiego (1936–1939)*, „Prace Geograficzne”, z. 89, „Prace Instytutu Geograficznego UJ”, z. 111.
- Jakóbczyk-Gryszkiewicz J., 1999, *Program kształcenia geografów na geografii turystyki i hotelarstwa na Uniwersytecie Łódzkim*, [w:] *Nauki geograficzne a edukacja społeczeństwa*, t. 1: Materiały XLVIII Zjazdu PTG, Łódź, s. 258–264.
- Kowalczyk A., 1997, *Geografia turystyki*, UW, Warszawa.
- Krzybowska-Kostrowicka A., 1997, *Geoekologia turystyki i wypoczynku*, PWN, Warszawa.

- Leszczycki S., 1937, *Współczesne zagadnienia turystyki*, „Komunikaty Studium Turystyki UJ”, z. 3.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., 1985, *Geografia turystyczna Polski*, PWE, Warszawa.
- Liszewski S., 1998, *Specjalizacja z geografii turystyki na kierunku geografia na Uniwersytecie Łódzkim (1982–1998)*, „Turystyka”, t. 8, z. 2, s. 131–142.
- Liszewski S., Jakóbczyk-Gryszkiewicz J., Włodarczyk B., 1998, *Informator o studiach. Kierunek geografia, specjalność geografia turystyki i hotelarstwa*, Łódź.
- Middleton V., 1996, *Marketing w turystyce*, PAPT, Warszawa.
- Mikułowski M., 1981, *Badania w zakresie geografii turystyki*, „Prace Geograficzne”, z. 54, „Prace Instytutu Geograficznego UJ”, z. 76, s. 75–81.
- Przeclawski K., 1986, *Humanistyczne podstawy turystyki*, Inst. Turystyki, Warszawa.
- Przeclawski K., 1997, *Etyczne podstawy turystyki*, Albis, Kraków.
- Rapacz A., 1994, *Przedsiębiorstwo turystyczne – podstawy i zasady działania*, PWN, Warszawa.
- Szczeciński R., 1987, *Wydawnictwa Instytutu Turystyki w latach 1972–1985. Informator bibliograficzny*, Inst. Turystyki, Warszawa.
- Tulibacki T., 1992, *Organizacja i zarządzanie hotelem*, FBC, Warszawa.
- Turkowski M., 1993, *Hotelarstwo. Elementy marketingu*, PWE, Warszawa.
- Turkowski M., 1997, *Marketing usług hotelarskich*, PWE, Warszawa.
- Warszyńska J., Jackowski A., 1978, *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa.
- Warszyńska J. (red.), 1994, 1995, *Geografia turystyczna świata*, t. 1, 2, Warszawa.
- Wyrzykowski J., 1981, *Dorobek naukowy w zakresie geografii turystyki*, „Prace Geograficzne”, z. 54, „Prace Instytutu Geograficznego UJ”, z. 76, s. 63–74.

Prof. dr hab. Stanisław Liszewski
Katedra Geografii Miast i Turystyki
Uniwersytet Łódzki
ul. Kopcińskiego 31
90-142 Łódź

Wpłynęło:
21 grudnia 1999 r.

RESUME

L'expérience acquise par le centre géographique de Łódź dans la formation des spécialistes dont le tourisme a besoin a été mise à profit à l'Université de Łódź en 1994 pendant l'inauguration de la spécialité autonome de la géographie du tourisme et de l'hôtellerie avec l'admission des étudiants. La spécialité dure cinq ans. Les études terminées, on obtient le grade de licence en géographie dans le domaine du tourisme et de l'hôtellerie.

Le programme des études de cette spécialité embrasse huit blocs de sujets, dans lesquels sont groupées les matières se rapportant: à la géographie (GR), au tourisme (TR), aux méthodes de recherches et de techniques du travail scientifique (MK), aux langues étrangères (JO), aux exercices sur le terrain (CT), à l'hôtellerie (HT), aux sciences humaines, sociales et économiques (EH) et à la culture physique (KF). Le dessin 1. présente la structure des études de la spécialité dans leur répartition en blocs objectifs, et le dessin 2. la participation des blocs particuliers dans le programme de chaque années des études.

Les études de la géographie du tourisme et de l'hôtellerie permettent au titulaire de la licence de commencer le travail professionnel dans quatre domaines principaux:

a) organisateur du tourisme – pilot et guide des excursions, travailleur dans l'information touristique, organisateur des départs touristiques, des congrès, des conférences, des formes diverses du repos;

b) ménager des entreprises et des agences touristiques et hôtelières – direction des agences touristiques, des bureaux de voyages, des objets de couchage, des centres de repos, organisation de l'agrotourisme et du tourisme qualifié;

c) promoteur et vulgarisateur du tourisme – travailleur des agences d'informations et de publicité, des éditions et des rédactions préparant les guides et les matériaux d'informations, les pliants, les cartes, les plans, les films touristiques; journaliste des journaux et des magazines, des stations de radiodiffusion et de télévision s'occupant de problématique touristique;

d) membre du corps enseignant la géographie et les matières du domaine du tourisme à tous les niveaux de l'enseignement.

A l'Université de Łódź dès l'année académique 1998/1999 à la spécialisation de la géographie du tourisme et de l'hôtellerie est obligatoire le système de pointage adapté aux exigences du transfert européen des points ECTS. Pour terminer les études il faut acquérir au total 300 points, 60 par an.

La réalisation du programme total des études comprend 2500 heures environ des activités didactiques effectuées à l'Université et 150 heures des exercices sur le terrain.

L'année académique est divisée en trois trimestres, chacun d'eux dure 10 semaines. Les deux premiers – d'automne et d'hiver – sont consacrés aux activités théoriques et ont lieu dans les bâtiments de l'Université, pendant le troisième ne sont effectuées que celles sur le terrain.

Vers la fin de l'article, on a caractérisé les plus importants manuels en usage pendant la réalisation de deux blocs objectifs – le tourisme et l'hôtellerie, et les périodiques scientifiques polonais liés avec le tourisme. Dans cette partie, on a présenté les magazines: „Problemy Turystyki” [Problèmes du Tourisme] édité dès 1978 par l'Institut du Tourisme à Varsovie, „Turyzm” [Tourisme] édité dès 1985 par l'Université de Łódź, „Folia Touristica” annales paraissant dès 1990 (Académie d'Education Physique, Cracovie) et le périodique spécial le plus neuf, paru pour la première fois en 1995 – „Peregrinus Cracoviensis” édité par l'Université Jagellone à Cracovie.

Traduit par Lucjan Kowalski

SUMMARY

The experience gained by the Łódź geographical centre in educating tourism specialists was used in 1994 at the University of Łódź, when opening an independent The Geography of Tourism and Hotel Management Faculty, taking on first year students. The studies last five years and the graduates receive the master's degree in tourism and hotel management.

The curriculum comprises eight subject groups, where the following geographical subjects are taught: geography, tourism, research methods and techniques, foreign languages, field study, hotel management, humanistic, social and economic sciences, as well as physical education. The structure of the curriculum in its division into subject groups is presented in Fig. 1, and the participation of individual groups of subjects in the curricula of each study year – in Fig. 2.

The study of the geography of tourism and hotel management enables the graduates to find work in four main professions:

a) as a tourism organizer – a courier and tourist guide, tourist information worker, organizer of holiday travel, congresses, conferences, various forms of recreation, etc.;

b) as a manager of tourist and hotel enterprises and organizations – managing tourist agencies, tourist offices, night accommodation places, holiday centres, organizing agrotourism and qualified tourism;

c) as a promoter and popularizer of tourism – a worker of information and advertising agencies, publishing houses which prepare guides, brochures, maps, plans, tourism-oriented films; a journalist of those newspapers, magazines, radio and TV stations which deal with tourism;

d) as a teacher of geography and other subjects dealing with tourism at all stages of education.

At the beginning of the academic year 1998/1999 at the Geography of Tourism and Hotel Management Faculty the evaluation system based on points was introduced, which corresponds to the European transfer of ECTS points. In order to complete the studies the student has to collect 300 points, 60 during each study year.

The whole curriculum covers about 2500 teaching hours at the University and about 150 days of field study. The academic year is divided into three terms, each lasting 10 weeks. The first two terms, the autumn and the winter ones, are devoted to theory classes, which take place in university buildings, while the third term is wholly devoted to field study.

In the final part of the article the author discussed the most important course books on tourism and hotel management, as well as Polish scientific magazines dealing with tourism. The following periodicals were presented: "Problemy Turystyki" issued since 1978 by the Tourism Institute in Warsaw, "Turizm", issued since 1985 by the University of Łódź, "Folia Touristica", a yearly publication issued since 1990 (Academy of Physical Education, Cracow), and the latest specialist periodical, "Peregrinus Cracoviensis", issued since 1995 by the Institute of Geography at the Jagiellonian University in Cracow.

Translated by Ewa Mossakowska